

Prof. dr hab. Marek Wasilewski
Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu
Recenzja pracy doktorskiej mgr. Bartosza Zaskórskiego na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie

Ocena dorobku artystycznego

Bartosz Zaskórski jest obecny w sztuce od roku 2014. Jest artystą realizującym swoje projekty twórcze w szerokim spektrum mediów sztuk wizualnych: tworzy rysunki, obiekty, instalacje, filmy wideo. Jest także autorem opowiadań i autorem słuchowisk. Działa także jako muzyk. Swoje utwory muzyczne publikował pod nazwą „Mchy i porosty“ w Recognition Records, Brutaz, Transatlantyk, Kikimora Tapes czy Pointless Geometry. Nakładem wydawnictwa BDTA ukazały się kasety z jego słuchowiskami: „Wsie” (2015) oraz „I wtedy okazało się, że umarłem” (2016). Jego prace znajdują się w kolekcjach CSW Zamek Ujazdowski w Warszawie oraz Zachęty Sztuki Współczesnej w Szczecinie. Jako rysownik współpracował z zagranicznymi wydawnictwami płytowymi: Forbidden Planet, CGI Records, Ghetto Trax, krajowym Instant Classic oraz wieloma projektami muzycznymi z kraju i zagranicy. Jego ilustracje publikował także magazyn o sztuce Szum.

Brał udział w licznych wystawach w Polsce i za granicą. Jego prace pokazywane były w ważnych ośrodkach sztuki takich jak Bunkier Sztuki w Krakowie, CAC w Wilnie, galeria Kronika w Bytomiu, CSW Zamek Ujazdowski w Warszawie. W roku 2015 zdobył Grand Prix w konkursie Młode Wili Akademii Sztuki w Szczecinie, W roku 2017 otrzymał nagrodę portalu op.pl w kategorii sztuki wizualne oraz zrealizował muzykę do projektu Locus Solus Krzysztofa Garbaczewskiego, w CSW Zamek Ujazdowski. W latach 2014-2019 brał udział w następujących projektach wystawienniczych i konkursach:

- Wystawa zbiorowa "Polana Interiors", Polana Institute, Warszawa, 2019
- Wystawa zbiorowa "Kochanie, zrobiliśmy Czarnobyl (Albo schron w kształcie cygara)" w ramach festiwalu UNSOUND, Kraków, 2019
- Wystawa zbiorowa Borderline, głównej wystawie Triennale Rysunku, Muzeum Współczesne Wrocław, 2019
- Performance w ramach "Present Performance: Histeria", Gdańska Galeria Miejska, Gdańsk, 2019
- Udział w wystawie zbiorowej "Czekając aż pstryknie" w ramach Kaliskiego Biennale Sztuki, Kalisz, 2019
- Pokaz realizacji wideo w Galerii Potencja, "Kości dziwnych zwierząt", Kraków, 2019
- Wystawa zbiorowa „Dzieci światła”, BWA Bielsko-Biała, 2018
- Wystawa indywidualna „Monster”, Galeria Henryk, Kraków 2018
- Projekt kuratorski Moje jest wygranko. Klocuch - retrospektywa (razem z Piotrem Polichtem, Łukaszem Radziszewskim i Szymonem Kaniewskim), Galeria Komputer, Warszawa 2018
- Wystawa zbiorowa „Waiting for another coming”, CAC, Wilno
- Wystawa zbiorowa, „Inne tańce” (jako część kolektywu Dream Adoption Society), CSW Zamek

Ujazdowski, Warszawa, 2018
 — Pokonkursowa wystawa w ramach konkursu 30/30, Galeria Oko/Ucho, Poznań, 2018
 — Wystawa indywidualna „Walka postu z karnawalem”, Śmierć człowieka, Warszawa, 2018
 — Realizacja muzyki do projektu Locus Solus Krzysztofa Garbaczewskiego, CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa, 2017
 — Wystawa zbiorowa, „Nienawidzę wszystkich”, Arman Galstyan, Warszawa, 2017
 — Wystawa zbiorowa, Temporary Storeroom – Drawing: Case Study 2, PLATO, Ostrava, Czechy, 2017
 — Realizacja słuchowiska Praski sklepik z horrorami dla Teatru Powszechnego w Warszawie, 2017
 — Pokaz projektu Wsie w ramach Sanatorium dźwięku, Sokołowsko, 2017
 — Autorski projekt wystawy zbiorowej, „Czarna plaża w moim sercu” (jako artysta oraz jako kurator), Piktogram, Warszawa, 2017
 — Główna nagroda portalu O.pl w kategorii Sztuki wizualne, 2017
 — Wystawa zbiorowa, „Późna polskość. Formy narodowej tożsamości po 1989 roku”, CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa, 2017
 — I nagroda konkursu Przypływ, Art Main Station, Wrocław, 2016
 — Wystawa zbiorowa, Węże, sztylety i płatki róż, Bunkier Sztuki, Kraków, 2016
 — Wystawa zbiorowa, Midnight Show 4 - Seans się odbędzie, BWA Wrocław, 2016
 — Wystawa indywidualna, I wtedy okazało się, że umarłem, CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa, 2016
 — Wystawa indywidualna, Historia rury oraz inne historie miłosne, CSW Kronika, Bytom, 2016
 — Grand Prix Młode Wilki, Akademia Sztuki, Szczecin, 2015
 — Wystawa zbiorowa, Co ukryte. Aktualna sztuka ze śląska, Państwowa Galeria Sztuki w Sopocie, 2015
 — Wystawa zbiorowa, Mocne stąpanie po ziemi, BWA Katowice, BWA Tarnów, 2015
 — Wystawa zbiorowa, Żar tropików, Galeria pod baranami, Kraków, 2015
 — Wystawa indywidualna, Zmyślenie, CSW Kronika, Bytom, 2015
 — Pokonkursowy pokaz wideo w ramach festiwalu Młode Wilki, Akademia Sztuki, Szczecin, 2014
 — Wystawa pokonkursowa, I Międzynarodowe Triennale Rysunku Studentów Wyższych Szkół Artystycznych, Rondo Sztuki, Katowice, 2014

Bartosz Zaskórski jest aktywnym i rozpoznawalnym artystą, który w umiejętny i interesujący sposób potrafi określić na wielu polach aktywności twórczej swoją osobistą drogę artystyczną, która jak na razie wiedzie go poprzez fascynacje literackie zwłaszcza z obszaru fantastyki naukowej, nurtów katastroficznych i apokaliptycznych. Artysta odwołuje się chętnie do takich autorów jak Ballard, Dick, a także do filmów Johna Carpentera i Andrzeja Żuławskiego. Prace Zaskórskiego wyrażają z pewnością silnie pokoleniowo odczuwane niepokoje egzystencjalne oraz obserwacje dotyczące wyczerpania paradygmatów cywilizacji konsumpcyjnej w obliczu nawarstwiających się kryzysów, klimatycznych, humanitarnych, ekonomicznych i tożsamościowych. Kategorie, które pojawiają się w indeksie pojęć artysty to np. straszność, niesamowitość, chaos, śmiech, absurd, irracjonalność, trauma. Artysta wyznaje, że język, którym się posługuje jest wypadkową: „różnych strategii i form narracyjnych wydarzających się w obrębie kultury. ... literatury XX wieku, filmów: zarówno kina nazywanego utożsamianego z artystycznym lub autorskim jak i niskobudżetowych horrorów, retrofuturystycznej muzyki elektronicznej (wraz z jej narracyjną otoczką) oraz estetyki oprawy graficznej albumów z taką muzyką, komiksu, wideoklipów z lat 90 i 2000, późnogotyckie i wczesnorenansowe malarstwo i

rysunek, estetyki science fiction.” Najważniejszym tworzywem jego sztuki jest fantazja, która pozwala mu konstruować fikcyjne światy i przetwarzać rzeczywistość, kreować równoległa realność, w której opowieść Niezwykłe ważnym punktem odniesienia jest jego rodzinna wieś. Twórczość Zaskórskiego można zakwalifikować do nurtu gotyckiego w sztuce współczesnej. Jak pisze Gilda Williams we wstępie do antologii „Gothic Art in the Contemporary” (MIT 2007) „Goty” jest terminem zapożyczonym w sztuce współczesnej i odnosi się do dzieł sztuki skoncentrowanych na temacie śmierci, dewiacji, erotyki, makabry. Paradygmatycznym przykładem są tu instalacje Louis Bourgeois z cyklu Cells (1994) ale także prace Paula McCarthy, Charlesa Raya. Watki gotyckie widoczne są także w realizacjach takich twórców jak Damien Hirst, Stan Douglas, Douglas Gordon, Jake i Dinos Chapman. Jak zauważa Williams, pomimo pojawienia się w tym nurcie wybitnych dzieł Louise Bourgeois i Methew Barneya, gotyk jest eskapistyczny, celebrytuje depresję jako stan pożądanego stanu martwego życia. Jest antyspołeczny i niedojrzały, odwołuje się świadomie do zachowań i subkultur nastolatków. Jest także wyrazem odrzucenia kanonów sztuki konceptualnej dominującej w sztuce drugiej połowy dwudziestego wieku.

Dorobek artystyczny Bartosza Zaskórskiego świadczy o jego rozległej aktywności w polu sztuki. Zaskórski jest artystą, który eksperymentuje, rozwija się, poszukuje nowych środków wyrazu, umiejętnie czerpie z istniejących wzorów kultury i dokonując ich krytycznej analizy dokonuje próby tworzenia nowej jakości. Bardzo interesujący jest pojawiający się w jego twórczości wątek wiejski, który stanowi podstawę narracji pracy pokazywanej w CSW Zamek Ujazdowski. Kuratorka projektu Marta Lisok pisze, że obserwowane przez Zaskórskiego sytuacje „muszą znajdować się gdzieś na najniższym kręgu piekła. Wszystko jest tu poprzerastane, dziwnie wygięte i zdziczałe.”

Ocena pracy doktorskiej

Kandydat przedstawił pracę doktorską pod tytułem „Krąg Życia, Porządek Śmierci, opowieść jako metoda konfrontowania się z potencjalną strasznością wszystkiego.” Jest to obszerny esej zaopatrzonej w rozległą bibliografię. Autor sięga po źródła literackie, pisarstwo Borgesa, Lema, Kafki, Ballarda, Kundery, Dicka. Inspiruje się dziełami filozofów takich jak Nietzsche, Deleuze, Guatari. Sięga także do ważnych tekstów z dziedziny teorii sztuki autorstwa Fostera, Welscha, Danto. Na stronie 3 autor wyjawia, że treścią pracy są: „spostreżenia związane z tym, że każda rzecz, którą myślę lub

której doświadczam, staje się częścią pewnej opowieści, snutej przez wewnętrznego narratora, będącego częścią mojego aparatu poznawczego. Sama opowieść organizuje doświadczenie, czyniąc je sensownym i określonym. Chciałbym w niniejszej pracy opowiedzieć nie tyle o samej mechanice opowiadania sobie świata, ale spróbować zająć się tym, co znajduje się poza narracjami. Szczególnie interesujące w tym kontekście (oraz w kontekście mojej praktyki artystycznej) jest napięcie pomiędzy tym, co nieuporządkowane, nieludzkie i tajemnicze, pozostające poza strefą kontroli i ruchliwe, a pragnieniem kontrolowania, porządkowania-opowiadania sobie rzeczywistości – złudzenia unieruchamiania jej za pomocą nakładania na nią opowieści-modeli-wyobrażeń dotyczących *tego, co powinno być*. “ Praca Zaskórskiego dotyczy kondycji narracji, możliwości opowiadania historii, które jak sam zaznacza są najbardziej interesującą go możliwością uprawiania sztuki. Kłopotem na jaki natrafia narrator jest kres modernizmu, wyczerpanie się paradygmatu nowoczesności, który organizował meta- opowieść i nadawał ramy wszystkim drobniejszym opowieściom, które powstawały na wytworzonym przez meta narrację polu. Autor wspomina o konieczności tworzenia narracji, która jest uwarunkowana ewolucyjnie. W rozległym, erudycyjnym eseju, pełnym nawiązań filozoficznych i literackich, zarysowane zostaje napięcie pomiędzy porządkującym charakterem opowieści a istnieniem tego co niesamowite, niewyraźne, nieuporządkowane. Doświadczenie horroru, które konstytuuje spotkanie z tym co niesamowite i wyparte, jest doświadczaniem utraty kontroli nad racjonalną rzeczywistością i jej przewidywalnymi prawami. Jest to bardzo rozległe i głęboko eksplorowany temat zarówno w literaturze jak i sztuce wielu nurtów ubiegłego wieku. Jak pisze doktorant : „Odkrywanie narracji jako kruchych, zawodnych i nieprzystających do rzeczywistości to odkrywanie braku kontroli nad rzeczywistością istniejącą niezależnie od nas, niepodobną nigdy do naszych opowieści. Jednak kruchość narracji można uchwycić i wyrazić nadbudowując kolejną warstwę narracji, ale ta nigdy nie chroni jednostki przed potencjalną strasznością wszystkiego. “

Autor podsumowuje swoją pracę stwierdzeniem, że każda opowieść ostatecznie przegrywa z kretelem. Odróżnia tu kategorię opowieści od narracji, która może być autorefleksyjna, szersza i budująca odniesienia do tajemnicy napięcia pomiędzy językiem i rzeczywistością. W pracy doktorskiej, której konstrukcja i zawartość wymagałyby moim zdaniem redakcji i skrótów, szczególnie interesujący wydaje się rozdział dotyczący percepcji dźwięku, ciszy, jego porządkowania w narrację kulturową i wpływu na samopoczucie, na pragnienie bezpieczeństwa i jak pisze autor doświadczenia komfortu psychicznego leżenia pod kocem lub kopaniem lisiej nory. Odcięcie od bodźców jest odpowiedzią na

nadmiar i trudność poradzenia sobie z impulsami, które do nas docierają i są problemami do rozwiązania.

Praca doktorska oraz dołączone do niej rozmowy dostarczają bogatego materiału, świadczącego o rozległości zainteresowań kandydata, który umieszcza swoją działalność artystyczną w precyzyjnie określonym kontekście kulturowym i filozoficznym. Zaskórski tworzy swój własny zamknięty świat będący czymś w rodzaju obsesyjnego, paranoicznego snu, który rządzi się swoimi prawami. Artystę interesują zagadnienia krańcowe i wypierane, jak doświadczenie końca, lęku przed śmiercią, transgresji. Jest to jak to określa doktorant „potencjalna straszność wszystkiego”. Zaskórski jest wnikliwym, myślącym czytelnikiem, który w praktyczny sposób chce wyciągać konsekwencje ze swoich lektur w postaci własnej aktywności twórczej. Przykłady tych działań zobaczyć możemy w postaci dostarczonej przez kandydata dokumentacji prac artystycznych. Najwłaściwszą formą wyrażającą napięcie pomiędzy uporządkowaniem i nieporządkiem, czyli postępującą entropią, będącą naturalnym procesem fizycznym, jest według kandydata forma wysypiska śmieci. Znajdziemy na nim: rysunki wykonane cienkopisem i ołówkiem technicznym, animacje 3D, album stylizowany na gatunek *minimal synth*, obiekty lub rzeźby tworzone z użyciem silikonu, tworzyw sztucznych oraz śmieci znalezionych w lesie. Tworzą one pomieszany stylistycznie zbiór różnych strategii i form narracyjnych. Dla kandydata ważny jest słownik pojęć, które stanowią punkt odniesienia dla jego realizacji:” mutant (jako stworzenie lub sytuacja graniczna, przekraczająca zastane podziały i określenia, albo skrajnie niedoskonała, albo posiadająca niezwykle moce), kupa gnoju (jako czegoś odpychającego, ale jednak koniecznego, życiodajnego, w ciągłym procesie), śmietnisko (pozornie bezsensowna, rozbudowana struktura w której wszystko leży obok wszystkiego), błoto, kołtun, pleśń, psie włosy i fafle, brud zalegający w kątach pozornie czystej łazienki, rybiki nawiedzające podłogę w kuchni nocą, nużeńce – niewielkie stworzenia, które nie mają odbytu i żyją w porach skórnych większości ludzi, wojownicze żółwie nindza, osobliwość technologiczna, przepelnione kosze na organiczne resztki, smród, to, co pulsujące, gwałtownie rozrastające się, nieprzewidywalne, nieuchwytnie, o charakterze nieuporządkowanym i niedorzecznym.”

W skład doktoratu wchodzi między innymi tryptyk rysunkowy Śmietnisko, Las, Blokowisko. Są to trzy rysunki przedstawiające, jak pisze ich autor bezsensowną próbę opowiedzenia o wszystkim.

Narracyjna forma rysunkowa pełna jest pogmatwanych szczegółów, wydaje się być fragmentem

rozbudowanej noweli graficznej lub ilustracji dystopijnej powieści sf. Wielość postaci i wątków ma spowodować zagubienie widza w splatanym gąszczu nakładających się na siebie narracji, w której dominującym wątkiem zdaje się być makbetowski wędrujący las. Rysunki prezentowane są na zaprojektowanym przez artystę ekspozycje. Uważam, że jest to zły pomysł ekspozycyjny, odbiera rysunkom ich atuty i umieszcza w niesprzyjającym kontekście przestrzennym. Lepszym rozwiązaniem byłoby umieszczenie ich w gablotach lub po prostu prezentacji w formie powielonych druków. Obiekt „Głowa do” jest silikonowym odlewem głowy artysty. Z jej nosa wychodzi przewód podłączony do ekranu wideo, na którym zobaczyć można animacje traktujące o wyobrażeniach miłości. Korpus postaci stanowi płatanina rurek, przewodów elektrycznych i grubego węża od odkurzacza. Głowa przypomina rekwizyt wyjęty z filmów sf z lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku. Obrazy wyświetlane na monitorze sugerują, że głowa żyje i myśli, a widzowie mogą za pośrednictwem monitora wnikać w ten ukryty proces. Cykl „Serce miłości, bruksizm oraz turoń” zdradza inspiracje estetyką zaczerpniętą z rzeźb młodego polskiego artysty Tomasza Mroza a także amerykańskiego artysty Jimmiego Durhama. Seria obiektów „rzeczy przyniesione z lasu.” To niewielkie przedmioty wykonane z silikonu, pianek PCV, obiektów znalezionych. Soundtrack „Szczający Świat.” to z kolei nagranie albumu nieistniejącego polskiego zespołu śpiewającego po niemiecku, angielsku i rosyjsku. Nagrania dokonano na 4 śladowym magnetofonie kasetowym. Autor stylizuje album na nagranie jakie mogłoby się odbyć w latach 90tych ubiegłego wieku.

Prezentację zamyka praca „Duch mojego komputera”, która jako praca dyplomowa nie powinna być brana przy ocenie doktoratu, dopełnia jednak obraz twórczości kandydata. Można się zastanawiać na ile widoczny w działaniach Zaskórskiego eskapizm, ucieczka w literaturę i filozofię, tworzenie hermetycznego kręgu wtajemniczenia fanów dystopijnego sf, kampa estetyka posiłkująca się kiczem horrorów klasy B, jest dzisiaj efektywną strategią artystyczną. Czy to odwrócenie się w stronę śmietnika kultury ma potencjał krytyczny i emancypacyjny, czy jest może tylko działaniem epigońskim i w gruncie rzeczy podtrzymującym przebrzmiałe status quo? Być może jednak twórczość Zaskórskiego jest lustrem przystawionym do naszego spotworniałego świata i obraz który w nim się odbija jest realistycznym opisem tego co jest? W takim ujęciu artysta nie będzie fantastą snującym wymaginowane opowieści lecz twardo stąpającym po ziemi kronikarzem codziennego życia umierającej kultury. Najprawdopodobniej jednak obydwie możliwości są prawdziwe, i to być może jest najbardziej interesujące.

Konkluzja

Bartosz Zaskórski jest artystą aktywnym w polu sztuki i posiada bogaty dorobek twórczy. Realizuje konsekwentnie poszukiwania w nakreślonym przez siebie polu estetycznym i filozoficznym. Przedstawiona praca doktorska jest ambitnym, wielowątkowym interdyscyplinarnym projektem artystycznym. Po wnikliwym zapoznaniu się z dorobkiem artystycznym oraz rozprawą doktorską kandydata stwierdzam, że spełnia ona stosowne wymogi warunków określonych w art. 13 ust. 1 ustawy *o stopniach i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki* i stanowi oryginalne dzieło artystyczne. W związku z tym wnioskuję do Rady Wydziału Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie o nadanie panu magistrowi Bartoszowi Zaskórskiemu stopnia doktora w dziedzinie - sztuki plastyczne, w dyscyplinie artystycznej – sztuki piękne.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'B. Zaskórski', is centered on a light gray rectangular background.

Poznań, 17.05.2020

